NR 23

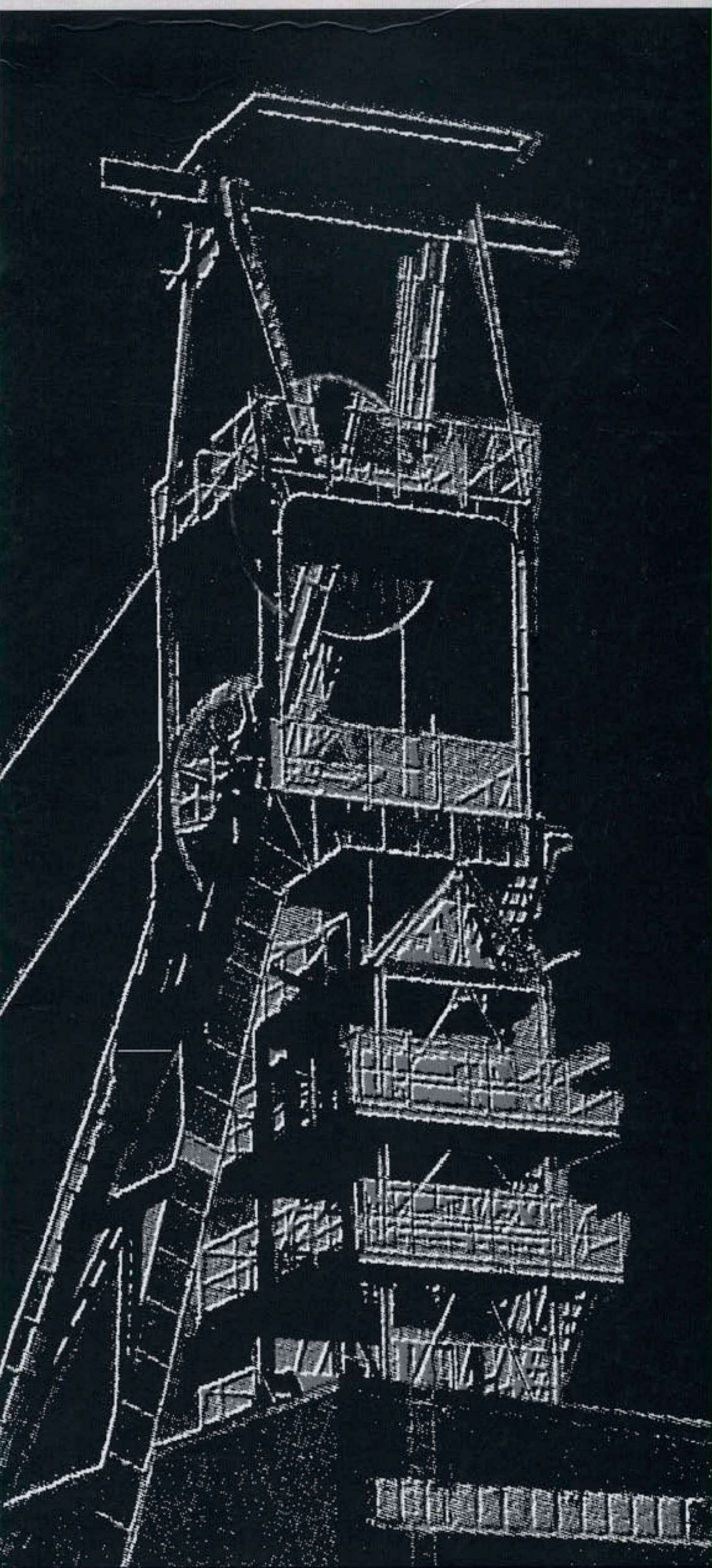

BOGUSŁAW OCHAB

UWARUNKOWANIA RYNKOWE A SYTUACJA GOSPODARCZA ZGH "BOLESŁAW"

BIBLIOTEKA SZKOŁY EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ

Patron
Jubileuszowego wydania
Materiałów Konferencyjnych SEP
1992-2021

KGHM
POLSKA MIEDŹ

SZKOŁA EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ

POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Gospodarki
Surowcami Mineralnymi i Energią

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
Katedra Górnictwa Podziemnego

MATERIAŁY SZKOŁY EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ 2002

Szczyrk, 18–22 lutego 2002

BIBLIOTEKA SZKOŁY EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ
Seria Wykłady nr 23

Kraków 2002

BIBLIOTEKA SZKOŁY EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ

Redaktor Biblioteki: Jerzy KICKI

Organizatorzy Szkoły Eksploatacji Podziemnej

POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Gospodarki
Surowcami Mineralnymi i Energią
Zakład Pozyskiwania Surowców Mineralnych

AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA
Katedra Górnictwa Podziemnego

SZKOŁA EKSPLOATACJI PODZIEMNEJ
ul. Józefa Wybickiego 7, 30-950 Kraków
tel./fax: (0-12) 632-13-24

Opracowanie i skład: Wacław ANDRUSIKIEWICZ, Krzysztof STACHURSKI

© Copyright by Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN
Kraków 2002

Printed in Poland

ISBN: 83-87854-49-2

Druk: P.W. „STABILL"
ul. Nabielaka 16, 30-409 Kraków
Nakład 400 egz.

Bogusław OCHAB

UWARUNKOWANIA RYNKOWE A SYTUACJA GOSPODARCZA ZGH „BOLESŁAW"

Spis treści

1. Wstęp 7

2. Restrukturyzacja przedsiębiorstwa 7

3. Aktualna sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa 9

4. Uwarunkowania rynkowe 11

4.1. Czynniki decydujące o przychodach przedsiębiorstwa 12

4.1.1. Ceny cynku na giełdzie 12

4.1.2. Kurs dolara do złotego 15

4.2. Czynniki wpływające na koszty działalności przedsiębiorstwa 19

4.2.1. Koszty zakupu energii elektrycznej 19

5. Perspektywy 22

Seria Wykłady nr 23 Szkoły
Eksploatacji Podziemnej 2002, s. 7-23

Bogusław OCHAB
ZGH „Bolesław", Bukowno

Uwarunkowania rynkowe a sytuacja gospodarcza ZGH „Bolesław"

1. Wstęp

Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław" są przedsiębiorstwem państwowym. Przedmiotem działania Zakładów jest wydobywanie rud cynkowo-ołowiowych, ich przerób na koncentraty oraz produkcja cynku elektrolitycznego.

W zakresie produkcji górniczej jak i produkcji cynku elektrolitycznego ZGH „Bolesław" są największym producentem krajowym. Roczne wydobycie rudy wynosi około 2,5 mln ton o zawartości średnio 4,2% Zn i 1,6% Pb. Z wydobytej rudy, po wzbogaceniu w Zakładach, produkuje się około 84 tys. ton cynku i 28 tys. ton ołowiu w koncentratach. Roczna produkcja cynku elektrolitycznego wynosi około 70 tys. ton. W ramach dywersyfikacji produkcji Zakłady uruchomiły w ostatnim czasie produkcję stopów cynku ocynkowniczych i odlewniczych, która kształtuje się na poziomie 4,5 tys. ton rocznie. Poza głównymi wyrobami ponadto produkowany i sprzedawany jest kwas siarkowy, dolomit oraz inne wyroby i usługi.

Na przestrzeni ostatnich lat Zakłady znajdowały w dobrej, a chwilami nawet w bardzo dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej. W ostatnim czasie wystąpiły bądź nasiliły się niekorzystne uwarunkowania rynkowe, które doprowadziły do gwałtownego pogorszenia się sytuacji ekonomiczno-finansowej Zakładów.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie aktualnej sytuacji gospodarczej ZGH „Bolesław" ze szczególnym uwzględnieniem tychże uwarunkowań rynkowych.

2. Restrukturyzacja przedsiębiorstwa

Od ponad 5 lat realizowany jest w Zakładach program restrukturyzacji. Celem strategicznym wyznaczonym w programie była głęboka restrukturyzacja przedsiębiorstwa w obszarze techniczno-technologicznym, ekonomicznym, finansowym, majątkowym i organizacyjnym, zmierzająca do poprawy funkcjonowania i stworzenia przedsiębiorstwa o trwałej rentowności, konkurencyjnego w warunkach rynkowych.

Realizując wytyczone w programie cele, w 1998 roku rozpoczęto modernizację głównego ciągu technologicznego Elektrolizy Cynku. Sukcesywnie w bardzo trudnych warunkach techniczno-technologicznych, bez przerywania realizacji bieżących zadań produkcyjnych, realizowano kolejne etapy modernizacji. Równolegle w kompleksie górniczo-przeróbczym rozpoczęto prace likwidacyjne kopalń, w których zostały wyczerpane złoża oraz prace inwe-

stycyjne w zasobnej w złoże kopalni „Pomorzany", mające na celu obniżenie kosztów wydobycia rudy, takie jak: wymiana pomp głównego odwadniania, wymiana parku maszynowego na maszyny o wysokiej sprawności i wydajności oraz eliminacja używanego sprężonego powietrza do robót wiercąco-kotwiących. W tym miejscu należy nadmienić, że na przestrzeni ostatnich czterech lat skala środków przeznaczanych na inwestycje i remonty była prawie dwukrotnie większa niż latach poprzednich, co przedstawiono poniżej.

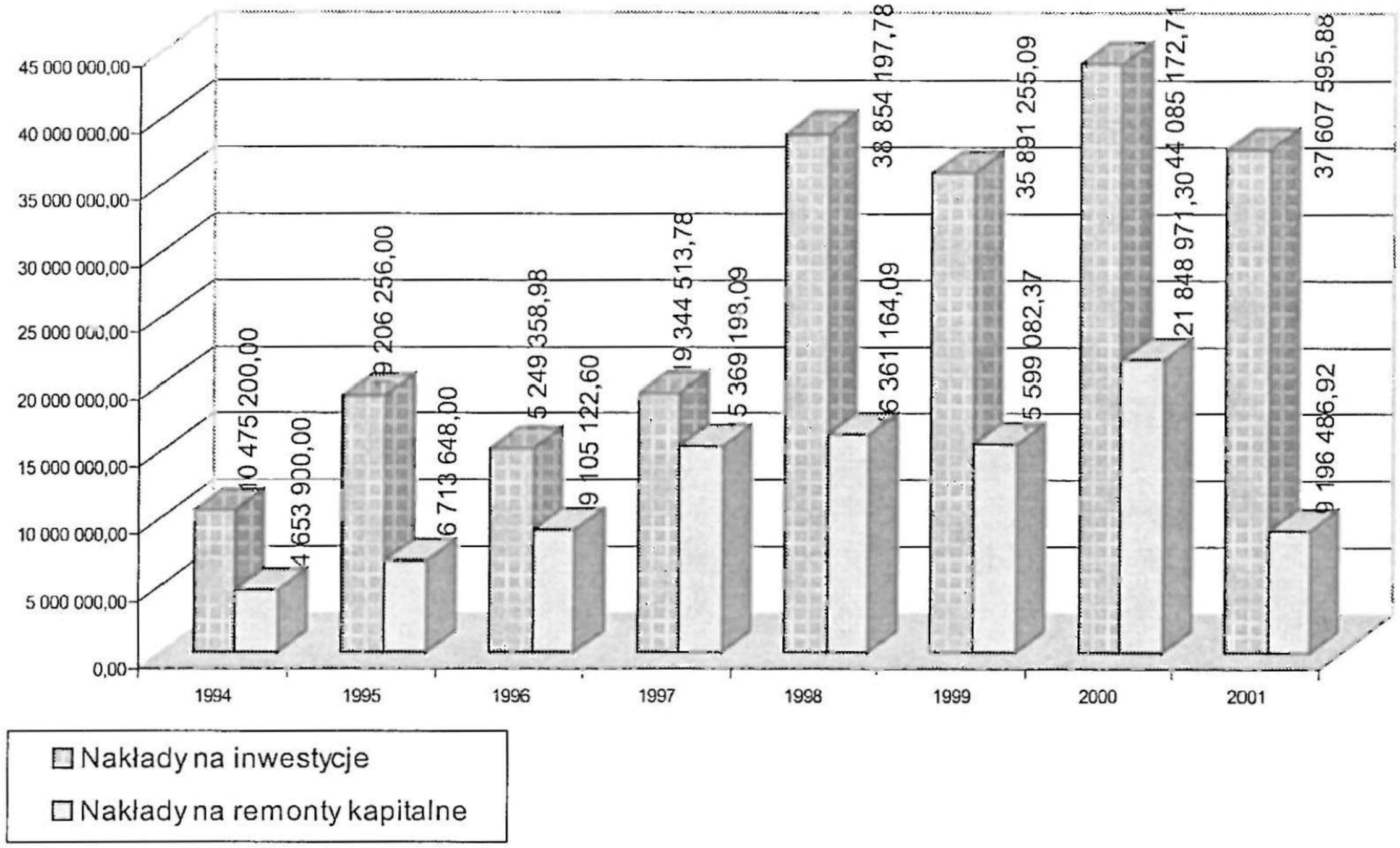

Rys. 1. Nakłady na inwestycje i remonty kapitalne w latach 1994-2001

Aktualnie program restrukturyzacji w przeważającym zakresie można uznać za zakończony, a w wyniku zrealizowania poszczególnych celów określonych w programie uzyskano następujące efekty:

1. Zakończenie modernizacji ciągu technologicznego do produkcji cynku elektrolitycznego, gwarantujące zwiększenie produkcji najwyższej jakości cynku elektrolitycznego do 72 tys. ton rocznie, przy jednoczesnym zmniejszeniu kosztów produkcji i uciążliwości oddziaływania na środowisko oraz poprawie warunków pracy.
2. Uzyskanie możliwości efektywnego wykorzystania bazy surowcowej gwarantującej wsad dla części hutniczej do 2010 roku.
3. Zmniejszenie zatrudnienia o 1834 osoby. Aktualnie Zakład zatrudnia 2365 pracowników. Należy zaznaczyć, że spadek zatrudnienia odbywał się drogą naturalnych odejść na emerytury, renty i urlopy górnicze, oraz w wyniku przejścia pracowników do innych podmiotów gospodarczych.
4. Oddłużenie Przedsiębiorstwa z zobowiązań wobec PFRON i tzw. „popiwku" na kwotę ponad 10 mln zł oraz restrukturyzacja zaległych zobowiązań z tytułu opłat ekologicznych

w kwocie 25 mln zł w drodze uzyskania decyzji Wojewody Katowickiego odraczających ich spłatę i rozkładających je na raty.

5. Utworzenie struktury holdingowej składającej się z ZGH „Bolesław" i sześciu podmiotów gospodarczych działających w jego otoczeniu. W pięciu z tych podmiotów ZGH „Bolesław" posiada większościowe udziały. Nowa struktura organizacyjna wpływa przede wszystkim na wzrost wydajności, racjonalizację kosztów, jak też wymusza prowadzenie działalności gospodarczej przez poszczególne podmioty według reguł rynkowych.
6. Uregulowanie stanu prawnego majątku Przedsiębiorstwa. Dokonano sprzedaży lub przekazano innym podmiotom zbędny, znacznie obciążający koszty Zakładu majątek nieprodukcyjny, taki jak mieszkania zakładowe, ośrodki wczasowe i sportowe, szkołę przyzakładową oraz 81 ha gruntów.
7. Uruchomienie produkcji nowych wyrobów o wyższej rentowności sprzedaży niż cynk elektrolityczny, tj. stopów cynku ocynkowniczych i odlewniczych, a w ramach wspólnej inwestycji ZGH „Bolesław" i „STALPRODUKT" Bochnia – nowoczesnej ocynkowni zanurzeniowej konstrukcji stalowych.
8. Uruchomienie na bazie urządzeń Huty Tlenku Cynku zakładu prowadzącego utylizację materiałów cynkonośnych zarówno własnych, jak i obcych.
9. Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, zamykającej obiegi wodne poprzez budowę oczyszczalni ścieków kwaśnych i modernizację oczyszczalni ścieków przemysłowych. Pozwala to na bieżący rozdział wód kopalnianych czystych od zanieczyszczonych związkami lignosulfonowymi dla zabezpieczenia wody pitnej dla potrzeb rejonu olkuskiego.
10. Obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery uzyskane w drodze gruntownej modernizacji Fabryk Kwasu Siarkowego i Działu Prażalni oraz modernizacji filtrów Huty Tlenku Cynku.
11. Racjonalizacja gospodarki odpadami. Powstające w Zakładzie odpady są praktycznie w 100% zagospodarowane, głównie do rekultywacji wyrobisk pogórniczych, podsadzki oraz jako surowiec wtórny do produkcji koncentratu cynku. Tereny zdegradowane działalnością przemysłową są na bieżąco rekultywowane.

Można zatem stwierdzić, że bardzo dużym wysiłkiem i kosztem wielomilionowych inwestycji Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław" stały się przedsiębiorstwem dorównującym poziomem techniczno-technologicznym i organizacyjnym europejskim standardom, w pełni przygotowanym do konkurowania na światowym rynku metali nieżelaznych i mogącym nadal wpływać na poprawę krajowego bilansu w handlu zagranicznym.

3. Aktualna sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa

Sprzyjające uwarunkowania zewnętrzne, które występowały w latach 1995-2000 pozwoliły na prowadzenie opisanego wcześniej procesu restrukturyzacji Zakładów, który w podstawowym zakresie jest już zakończony. W tym okresie ZGH „Bolesław" miały ustabilizowaną sytuację ekonomiczno-finansową. Jak można zauważyć na poniższym wykresie, do końca 2000 roku czy nawet do połowy 2001 roku Zakłady generowały zysk brutto i netto, miały przy tym poprawną płynność finansową.

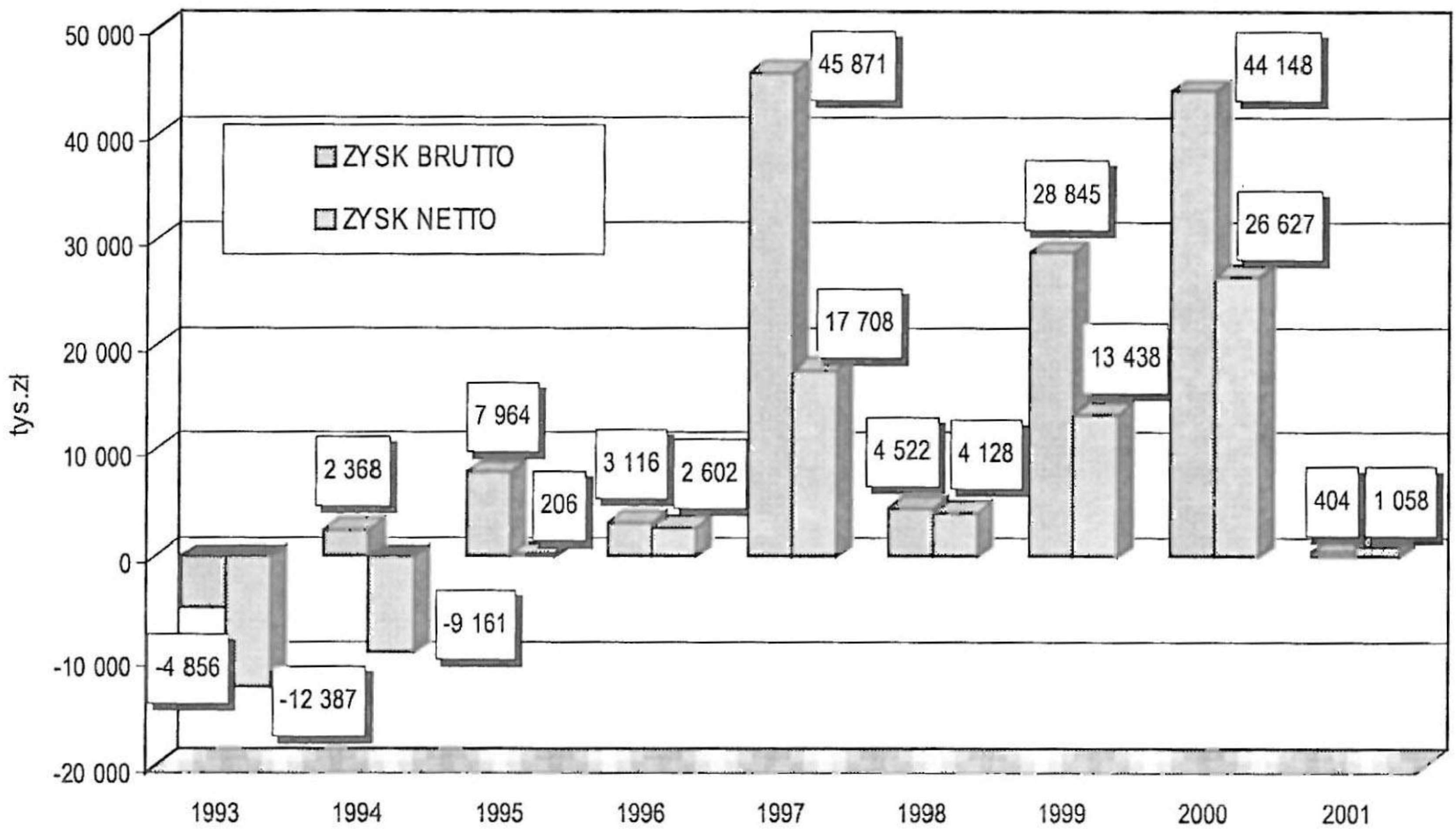

Rys. 2. Zysk brutto i zysk netto ZGH „Bolesław" w latach 1993-2001

Wyniki ekonomiczno-finansowe ZGH „Bolesław" są jednak bardzo wrażliwe na takie czynniki zewnętrzne jak cena cynku notowana na giełdzie i kurs dolara amerykańskiego do złotego. W 2001 roku wystąpiło jednoczesne zadziałania obu tych czynników. Nastąpił zarówno spadek cen cynku na giełdzie jak też wystąpiło umocnienie złotówki w relacji do dolara. O ile średnia cena 1 tony cynku w 2000 roku wynosiła 1128 USD, to w roku 2001 cena ta ukształtowała się na poziomie 886 USD, co daje ponad 20%-owy spadek. Podobnie z kursem dolara. W 2000 roku średni kurs 1 USD wyniósł 4,35 zł, a w roku 2001 kurs ten ukształtował się na poziomie 4,10 zł, czyli był niższy o blisko 6%.

W 2000 roku przewidując możliwość chwilowego załamania się cen cynku na giełdzie i spadek kursu dolara Zakłady zostały przygotowane na taką ewentualność i utworzyły rezerwę na ryzyko walutowe i giełdowe w kwocie 11,3 mln zł.

Skala spadku cen przy jednoczesnym umocnieniu złotego wobec dolara spowodowała jednak, że utworzone rezerwy okazały się niewystarczające. Straty generowane na sprzedaży zaczęły przewyższać poziom utworzonej rezerwy. W zaistniałej sytuacji w celu zminimalizowania powstających w 2001 roku strat wprowadzono w przedsiębiorstwie szereg działań oszczędnościowych po stronie kosztów. Gdzie szukano tych oszczędności – przedstawia rys. 3 na następnej stronie.

Największe koszty ponoszone przez ZGH „Bolesław" to niewątpliwie koszt energii, który stanowi obecnie ponad 24% wszystkich kosztów, koszt materiałów, który stanowi ponad 18,4%, oraz wynagrodzenia, które wraz z narzutami i świadczeniami na rzecz pracowników stanowią ponad 32,5%. Amortyzacja na skutek prowadzonej działalności inwestycyjnej miała w ostatnich latach tendencję wzrostową, a jej aktualny udział wynosi 7,4%. Usługi i pozostałe koszty stanowią odpowiednio 6,3% i 11% ogółu kosztów.

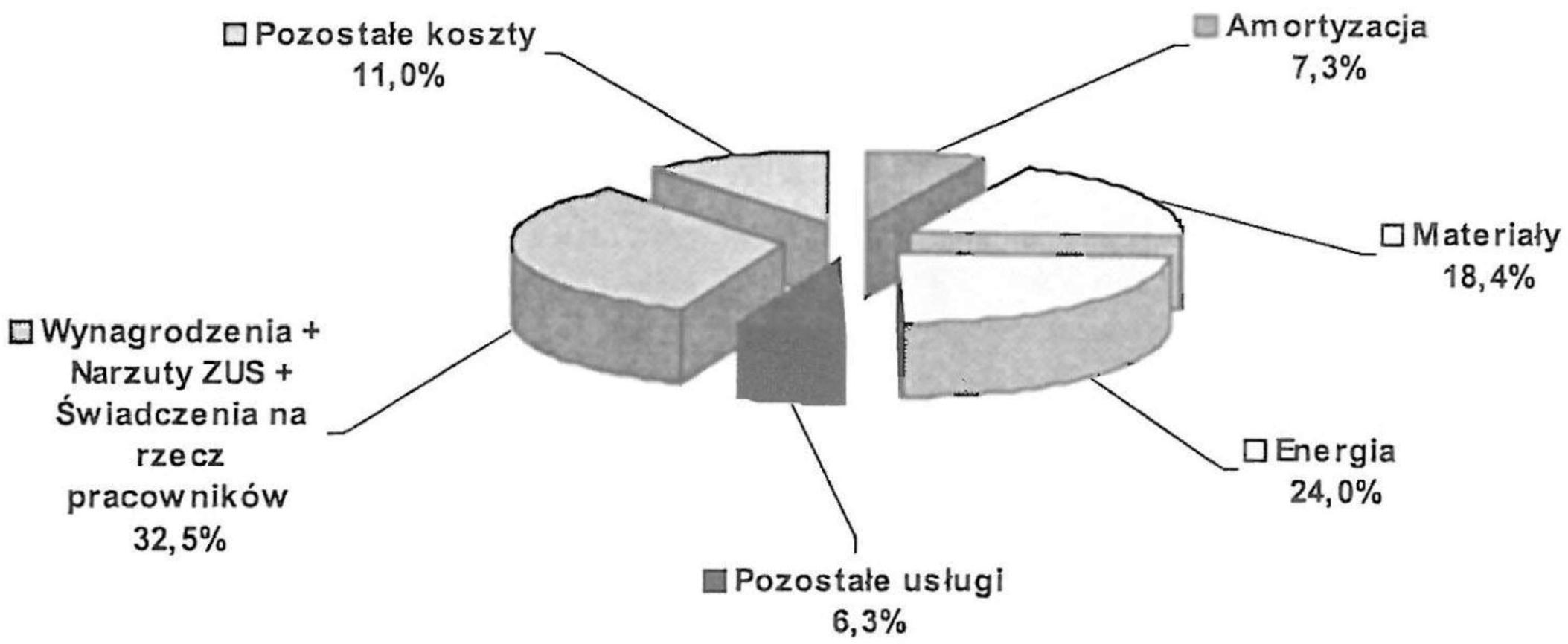

Rys. 3. Struktura kosztów rodzajowych ZGH „Bolesław" w 2001 r.

Sytuacja ekonomiczno-finansowa ZGH „Bolesław" jest bardzo wrażliwa na uwarunkowania zewnętrzne, które decydują o poziomie przychodów, czyli notowania cynku na giełdzie i kurs dolara wobec złotówki, oraz na uwarunkowania wewnętrzne, które mają istotny wpływ na poziom kosztów ponoszonych w przedsiębiorstwie, w szczególności ceny energii elektrycznej.

Jaka jest skala oddziaływania tych czynników na wynik finansowy przedsiębiorstwa? Analizę w tym zakresie zawarto w dalszej części niniejszego opracowania.

4. Uwarunkowania rynkowe

Jak uprzednio wskazano głównymi determinantami, które aktualnie decydują o sytuacji ekonomiczno-finansowej ZGH „Bolesław" są:

1. ceny cynku na giełdzie;
2. kursu dolara amerykańskiego do złotego;
3. cena energii elektrycznej.

W poniższych rozważaniach pominięto wpływ czynników wewnętrznych, zależnych od samego przedsiębiorstwa, takich jak wielkość i struktura produkcji, kształtowanie się poszczególnych parametrów techniczno-technologicznych i organizacyjnych, które mają wpływ na poziom kosztów produkcji. Czynniki te oczywiście mogą mieć istotny wpływ na wyniki osiągane w przedsiębiorstwie, jednak zmiany i przeobrażenia dokonane w ostatnich latach w ZGH „Bolesław" wpłynęły na poprawę relacji w tym zakresie. Wzrosła ilość i jakość cynku elektrolitycznego, który jest głównym produktem handlowym ZGH „Bolesław", rozszerzono asortyment produkcji o nowe rodzaje stopów cynku, nastąpił przy tym spadek kosztów produkcji. Można zatem uznać, że nie są one obecne lub występują w takim zakresie, który nie ma istotnego wpływu na sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa. Dlatego też w przedmiotowym opracowaniu zostaną omówione tylko i wyłącznie czynniki występujące poza przedsiębiorstwem.

4.1. Czynniki decydujące o przychodach przedsiębiorstwa

4.1.1. Ceny cynku na giełdzie

Ceny cynku notowane na giełdzie to niewątpliwie najważniejszy parametr decydujący o poziomie przychodów ZGH „Bolesław". Poniższy wykres przedstawia jaka jest struktura przychodów ze sprzedaży w ZGH „Bolesław".

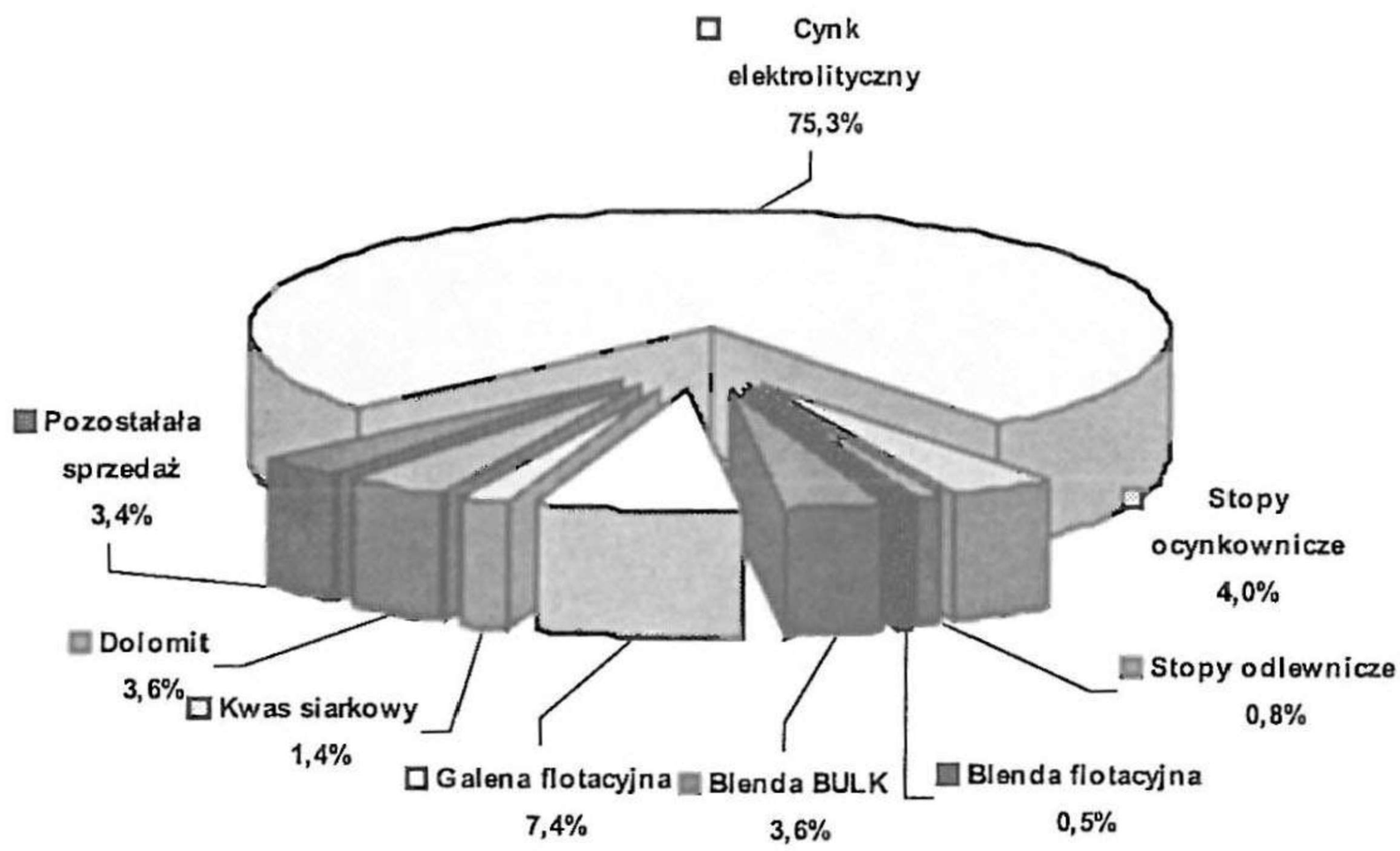

Rys. 4. Struktura przychodów ze sprzedaży produktów ZGH „Bolesław" w 2001 r.

Można zauważyć, że cynk elektrolityczny stanowi ponad 75% przychodów ZGH „Bolesław", stopy ocynkownicze stanowią 4%, stopy odlewnicze odpowiednio 0,8%, a koncentraty cynku i ołowiu razem stanowią 11,5%. Kwas siarkowy i dolomit stanowią 5%, a pozostała sprzedaż to 3,4% udziału w sprzedaży.

Ponieważ ceny produkowanych i sprzedawanych przez ZGH „Bolesław" wyrobów ustalane są wg poniższych, powszechnie obowiązujących formuł cenowych można stwierdzić, że zdecydowana większość, bo blisko 92% naszych przychodów opiera się o notowania cen metali na giełdzie w Londynie i to w rozliczeniu dolarowym.

Tabela 1. Ceny wyrobów

L.p.	Nazwa wyrobu	Formuły cenowe
1.	Cynk elektrolityczny	cena = (LME Zn + p) x kurs $
2.	Blenda flotacyjna	cena = [0,85*LME Zn * %Zn – TC] x kurs $ TC =175$
3.	Blenda Bulk	cena = [(LME Zn*(%Zn-7)+0,90*LME Pb * %Pb) – TC] x kurs $ TC =195$
4.	Galena flotacyjna	cena = [0,95*LME Pb * %Pb – TC] x kurs $ TC = (od 150$ do 155$)

Ceny cynku potrafią być jednak bardzo zmienne. Poniższy wykres przedstawia jak kształtowała się cena cynku aż od 1825 roku do chwili obecnej.

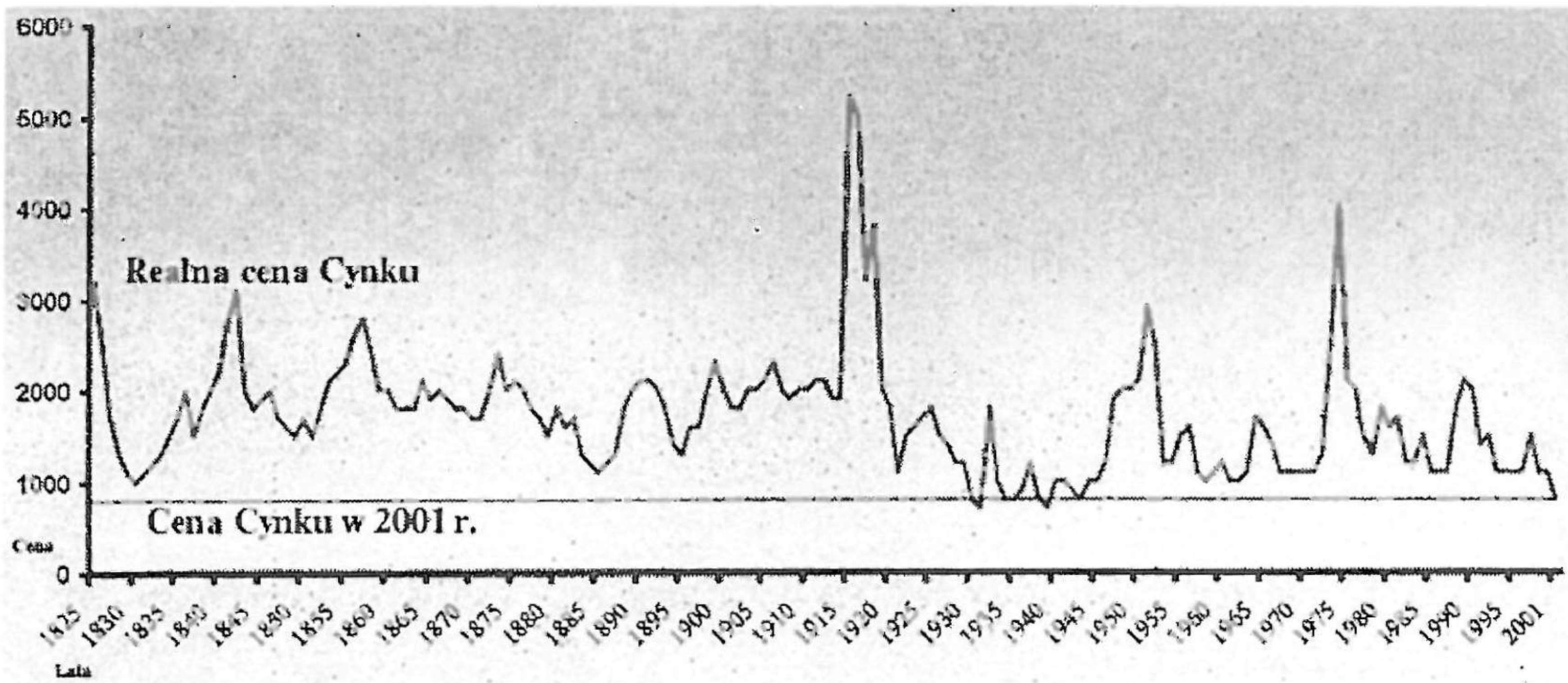

Rys. 5. Realna wartość cynku w minionych latach (cena wg USD/t w 2001 r.)

Zaprezentowane tu ceny cynku są uaktualnione, czyli przeliczone wg odpowiednich wskaźników na ceny stałe tak, aby można je ze sobą porównywać. Z wykresu tego widać, że aktualny poziom cen jest raczej niespotykany w prawie dwustu letniej historii. Jedyne załamanie cen porównywalne do obecnego nastąpiło w latach 30-tych i na początku lat 40-tych w minionym stuleciu.

Drugi wykres bardziej dokładnie mówi o cenach z ostatnich lat tj. od 1960 do 1999 roku.

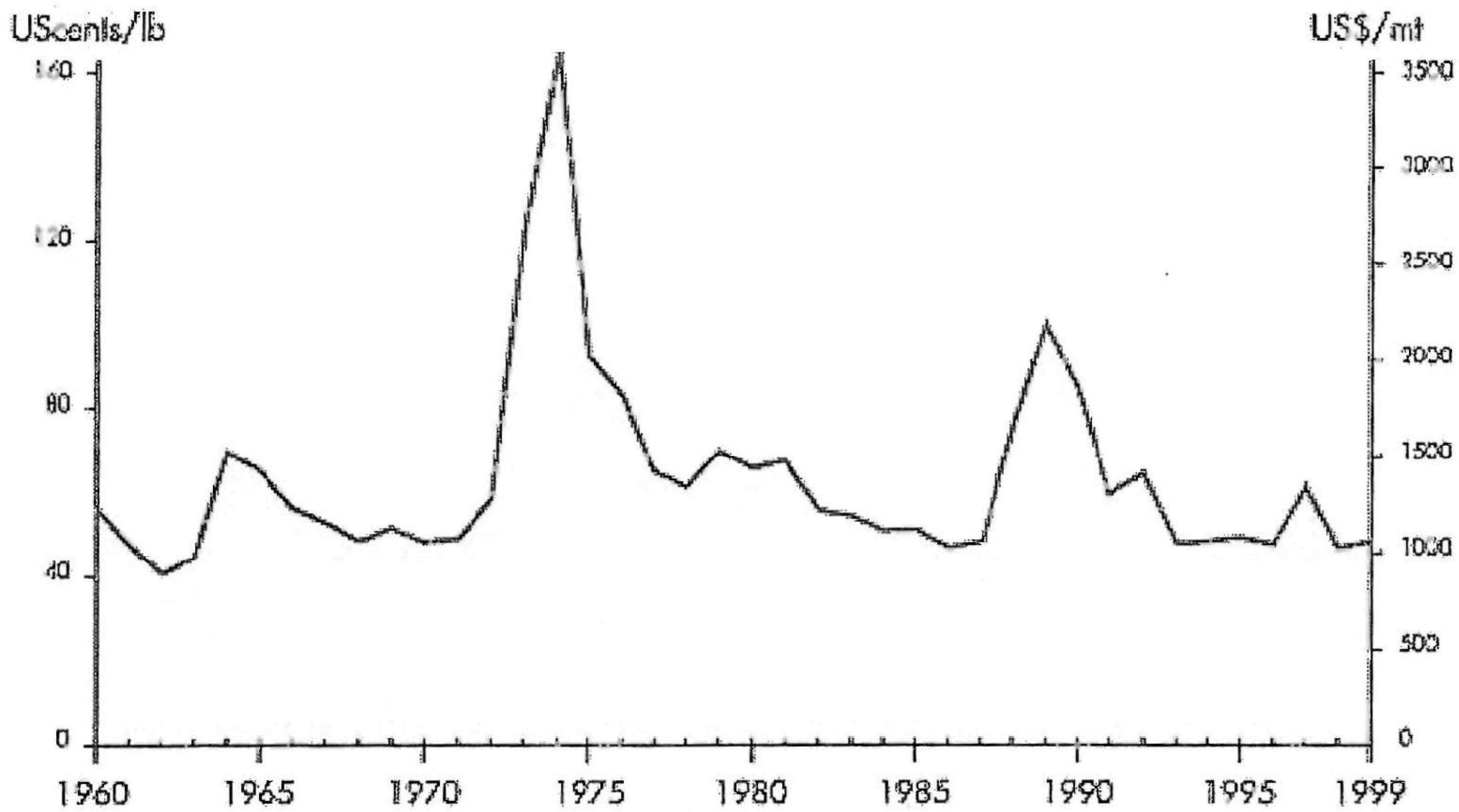

Rys. 6. Ceny cynku w latach 1960-1999

Max. – 3600 $/t (1974), Min. – 882 $/t (1962)

Kolejny wykres przedstawia niestety to, co dzieje się z cenami cynku w ostatnich miesiącach.

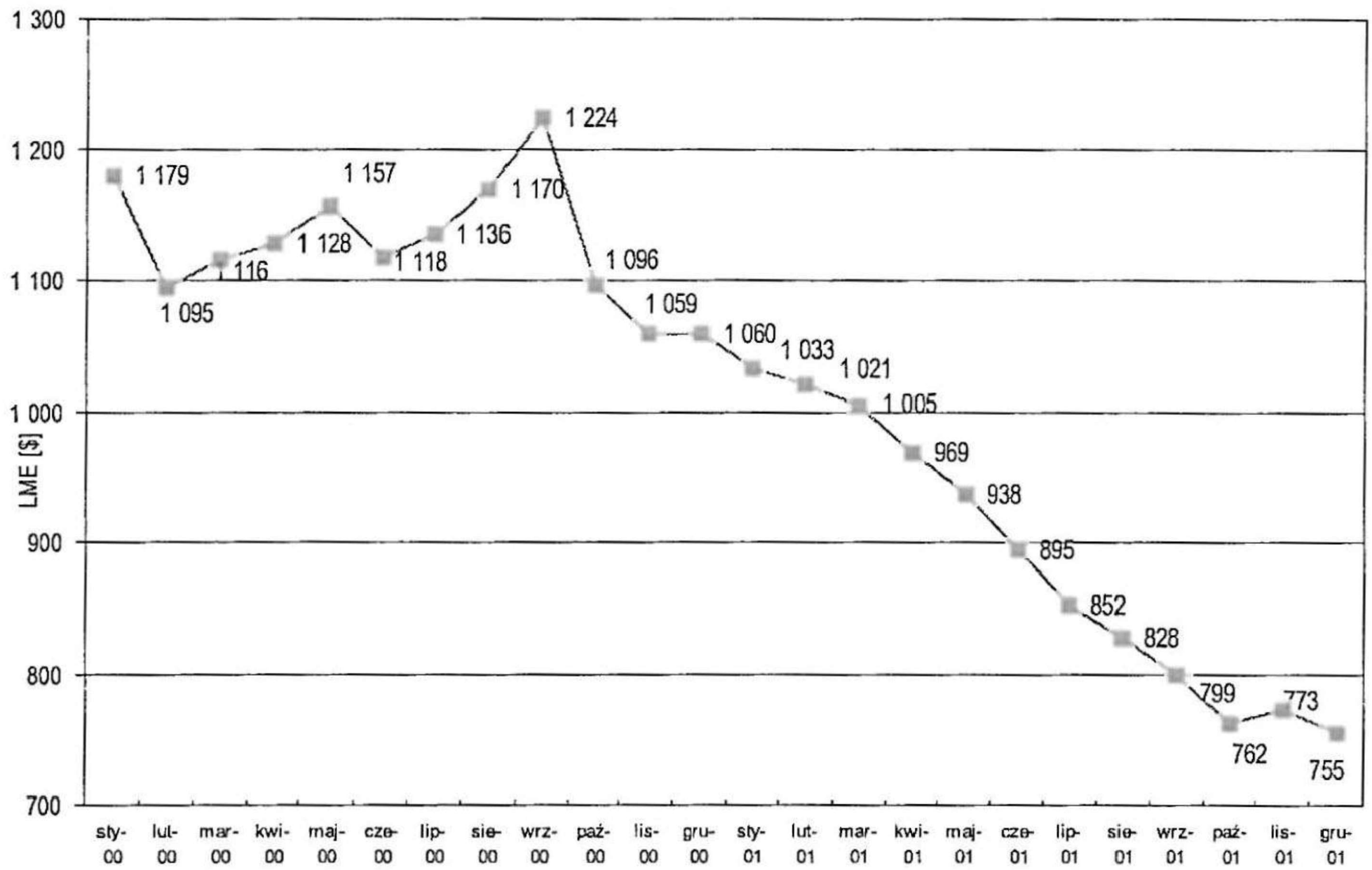

Rys. 7. Ceny cynku w okresie styczeń 2000 – grudzień 2001

Począwszy od września 2000 roku, kiedy cena była jeszcze na poziomie 1224 USD, wartość ta zaczyna systematycznie spadać; aktualnie utrzymuje się na poziomie 750 ÷ 770 USD. Czyli jest to bardzo drastyczny spadek, wynoszący ponad 450 dolarów na tonie.

Jaka jest zależność pomiędzy cenami cynku notowanymi na giełdzie a przychodami ze sprzedaży uzyskiwanymi przez ZGH „Bolesław"? Zależność ta została przedstawiona poniżej.

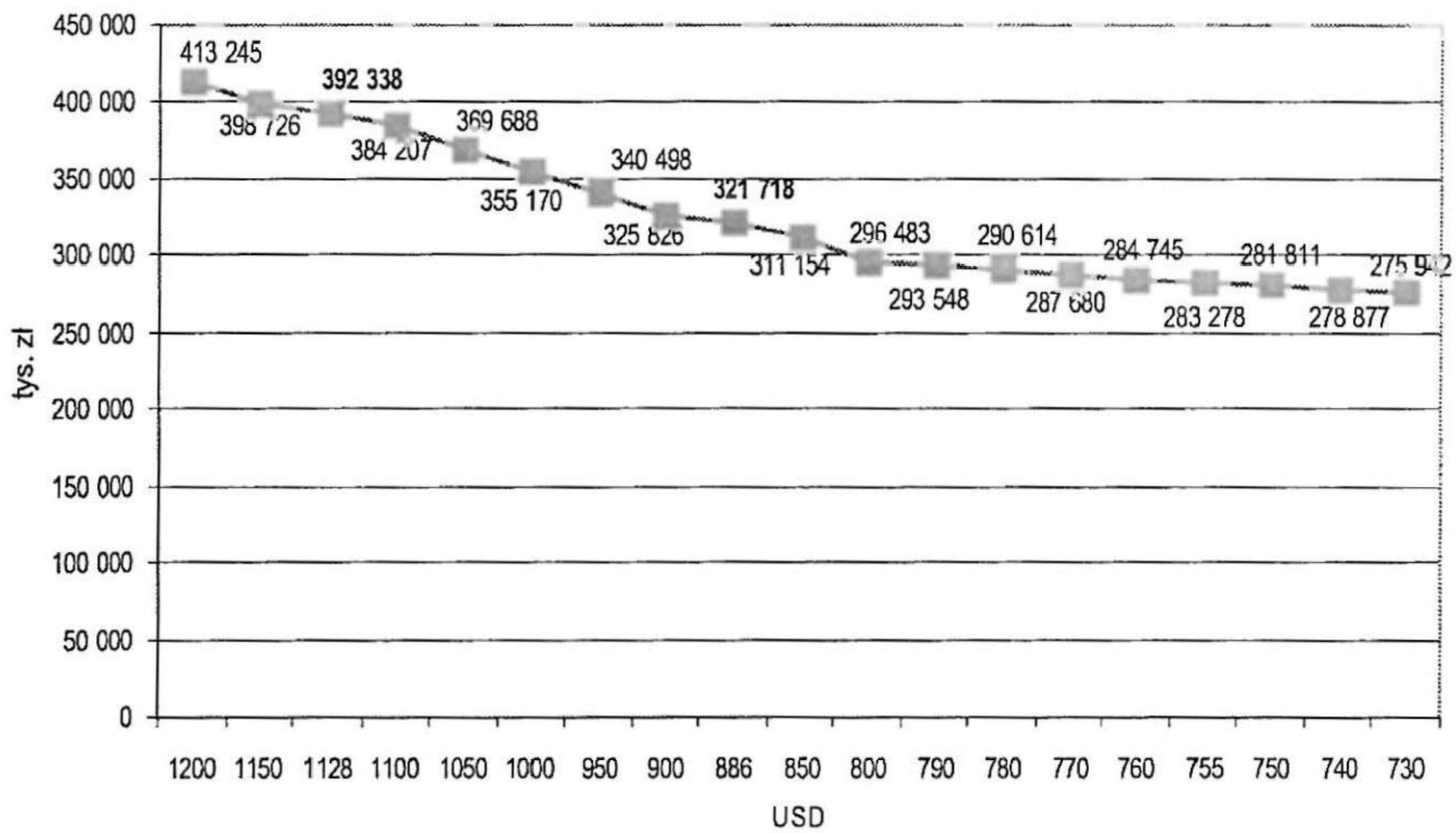

Rys. 8. Ceny cynku a przychody ZGH „Bolesław"

Są to co prawda rozważania czysto teoretyczne, ponieważ w obliczeniach przyjęto założenie, że zmienia się tylko i wyłącznie cena cynku na giełdzie, natomiast niezmienne są inne parametry takie jak: wolumen sprzedaży, kurs dolara, koszty produkcji itp. Niemniej jednak można odczytać jaka jest tendencja i skala oddziaływania tego czynnika. Jak można zauważyć, jest to zależność wprost proporcjonalna. Każda zmiana ceny np. o 10 USD na tonie cynku powoduje wzrost lub spadek przychodów o około 3 mln zł w skali roku. Różnica średnich cen roku 2000 i 2001, która wyniosła około 240 USD na tonie cynku powoduje w tym układzie spadek przychodów o ponad 70 mln zł w skali roku, co stanowi przeszło 20% wszystkich przychodów ze sprzedaży ZGH „Bolesław" w 2001 roku. Można zatem stwierdzić, że skala oddziaływania tego czynnika jest bardzo duża.

Czy ceny cynku mogą wzrosnąć w najbliższym czasie? Na to pytanie brak jest jednoznacznej odpowiedzi. Kształtowanie się cen cynku na giełdzie uzależnione jest od szeregu czynników. Pogłębiająca się recesja w Polsce, w Europie i Stanach Zjednoczonych nie stwarza optymistycznych przesłanek w tym zakresie. Może o tym świadczyć zachowanie się całej branży producentów metali nieżelaznych, gdzie już w tej chwili wielu producentów nie „wytrzymuje" tak niskich cen i decyduje się na zatrzymanie produkcji. Należy zatem liczyć się z tym, że w najbliższym czasie ceny cynku będą utrzymywać się w dalszym ciągu na niskim poziomie. Mając jednak na uwadze ukształtowane historycznie pewne prawidłowości w zakresie notowań cen cynku można przypuszczać, że ceny te powinny wrócić do poziomu 1000 USD/tonę w 2003 roku.

4.1.2. Kurs dolara do złotego

Drugim czynnikiem, który ma bardzo istotny wpływ na poziom przychodów uzyskiwanych zarówno przez ZGH „Bolesław", jak również przez innych eksporterów w Polsce, to kurs dolara amerykańskiego do złotówki. Sytuacja w tym zakresie jest powszechnie znana, a występujące tendencje można dokładniej zaobserwować na poniższym wykresie.

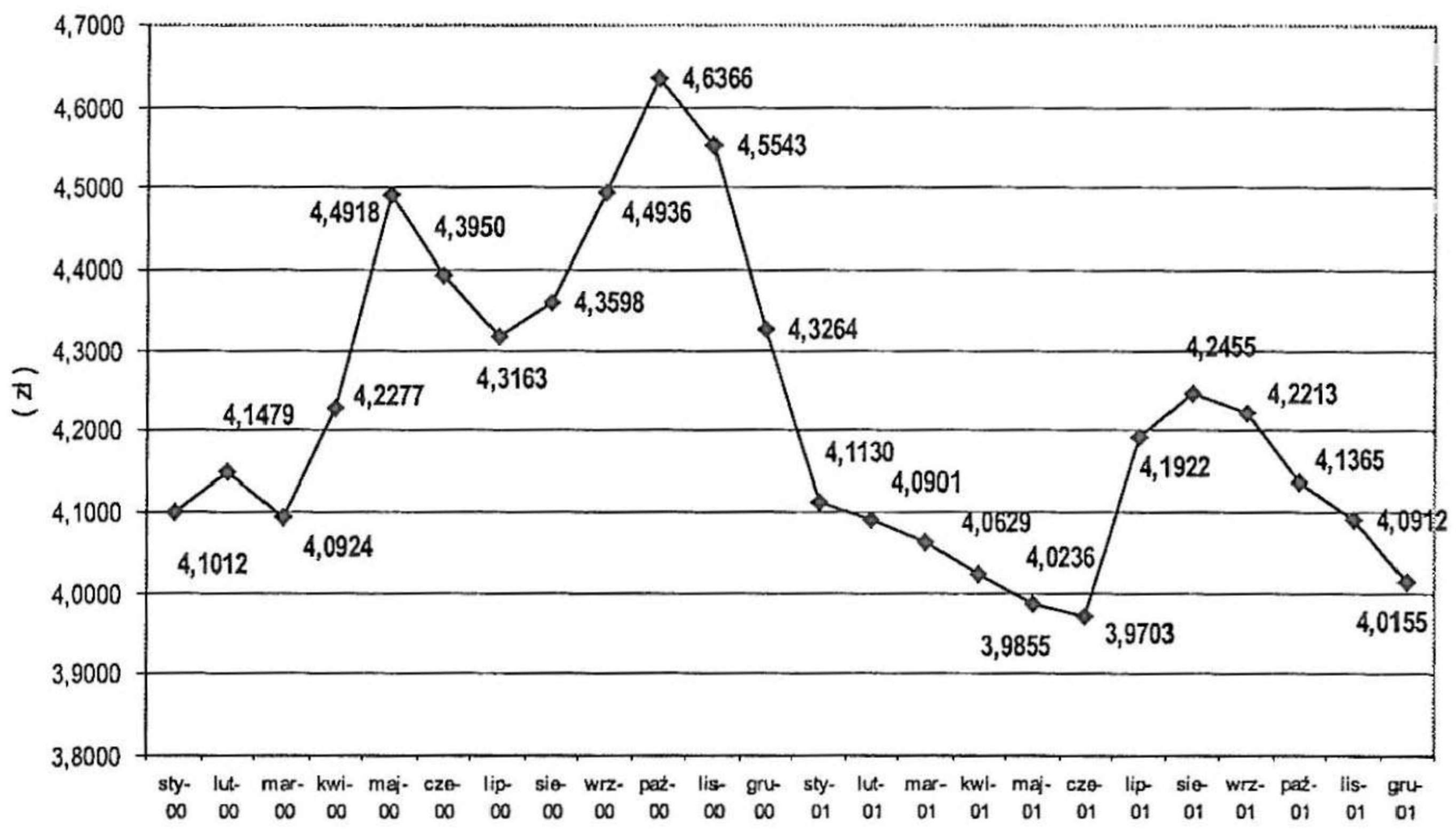

Rys. 9. Kurs dolara w okresie styczeń 2000 – grudzień 2001

Utrzymujący się w ostatnim czasie stosunkowo wysoki kurs złotego w relacji do dolara powoduje, że eksporterzy, w tym m.in. ZGH „Bolesław", ponoszą z tego tytułu określone straty. Koszty, które ponoszą, rozliczane są w złotówkach, a biorąc pod uwagę inflację i wzrost cen zaopatrzeniowych (np. energia i materiały) powoduje, że rosną. Sprzedaż natomiast prowadzona jest w rozliczeniu dolarowym, co przy uwzględnieniu spadku cen dolara powoduje, że wartość przychodów spada. Relacje te są jednak zmienne. Bywały przecież lata charakteryzujące się wyższym kursem USD do złotówki, co powodowało, że przychody ze sprzedaży przewyższały wzrost kosztów z tytułu inflacji.

Przedstawiony mechanizm cenotwórczy jest wielkim uproszczeniem. Zależny jest z jednej strony od kierunku zaopatrzenia w materiały i surowce do produkcji, a z drugiej strony od kierunku sprzedaży – kraj czy eksport. ZGH „Bolesław" uznawany jest w zasadzie za 100%-wego eksportera, przy tym zdecydowana większość kosztów działalności przedsiębiorstwa, takie jak: materiały, energia, wynagrodzenia, rozliczane są w złotówkach. Z tego też powodu kurs USD do złotego jest dla ZGH „Bolesław" tak ważnym czynnikiem. Warto również wspomnieć o innym aspekcie tej sytuacji. Silna złotówka upatrywana jest jako jedna z podstawowych przyczyn zastoju gospodarczego w Polsce. W odniesieniu do ZGH „Bolesław" może się to objawić załamaniem sprzedaży na rynek krajowy, na skutek zmniejszenia popytu wewnętrznego na nasze wyroby.

Jaka jest wrażliwość przychodów ZGH „Bolesław" na zmiany relacji kursowych tych walut? Podobnie jak z cenami giełdowymi cynku, wpływ zmian kursu dolara na nasze przychody został przedstawiony graficznie. W obliczeniach do wykresu przyjęto również pewne uproszczone założenia, z tym, że tym razem zmianom ulega tylko i wyłącznie kurs dolara do złotego, natomiast inne parametry pozostają niezmienne.

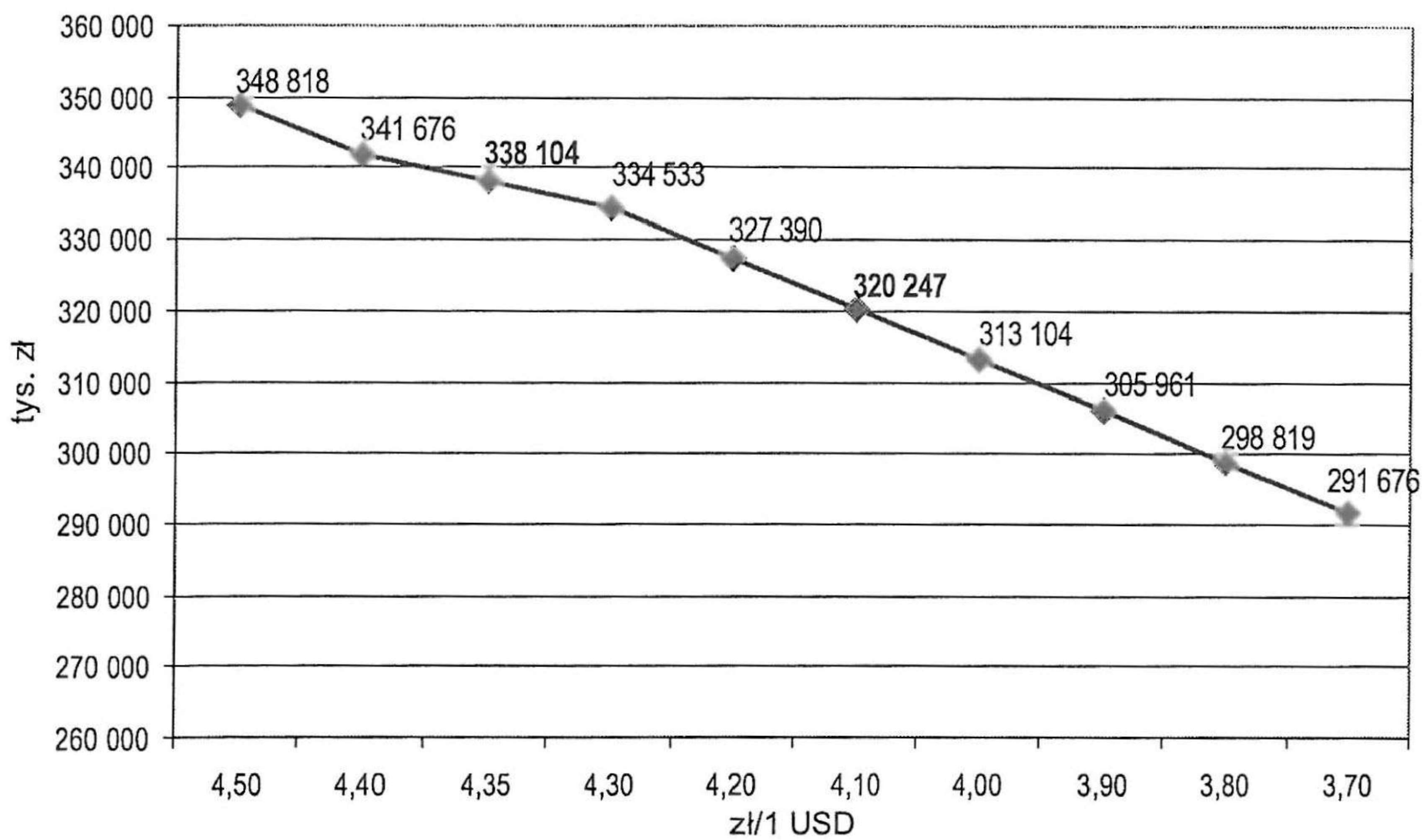

Rys. 10. Kurs USD a przychody ZGH „Bolesław"

Jak można zauważyć, jest to również zależność wprost proporcjonalna. Każda zmiana kursu USD do złotego np. o 10 gr powoduje wzrost lub spadek naszych przychodów o około 7 mln zł w skali roku. Różnica średniego kursu USD do złotego pomiędzy rokiem 2000 a 2001, która była w granicach 25 gr, powoduje w tym układzie spadek przychodów ZGH „Bolesław" o około 17 mln zł w skali roku, co stanowi ponad 5% wszystkich przychodów ze sprzedaży w 2001 roku. Ocenia się zatem, że wrażliwość ta jest również bardzo duża.

Ponadto należy zaznaczyć, że w rozliczeniach z naszymi odbiorcami ceny cynku przyjmuje się jako średnie z miesiąca poprzedzającego sprzedaż, a kurs dolara obowiązuje z dnia wystawienia faktury. Skutek tego jest taki, że zmiany giełdowe cen cynku reagują z pewnym opóźnieniem na faktyczne ceny sprzedaży, natomiast zmiany kursowe walut mają niemal natychmiastowy wpływ.

Jakie faktyczne skutki finansowe w odniesieniu do przychodów ZGH „Bolesław" spowodowały łącznie omówione uprzednio czynniki – przedstawiono poniżej.

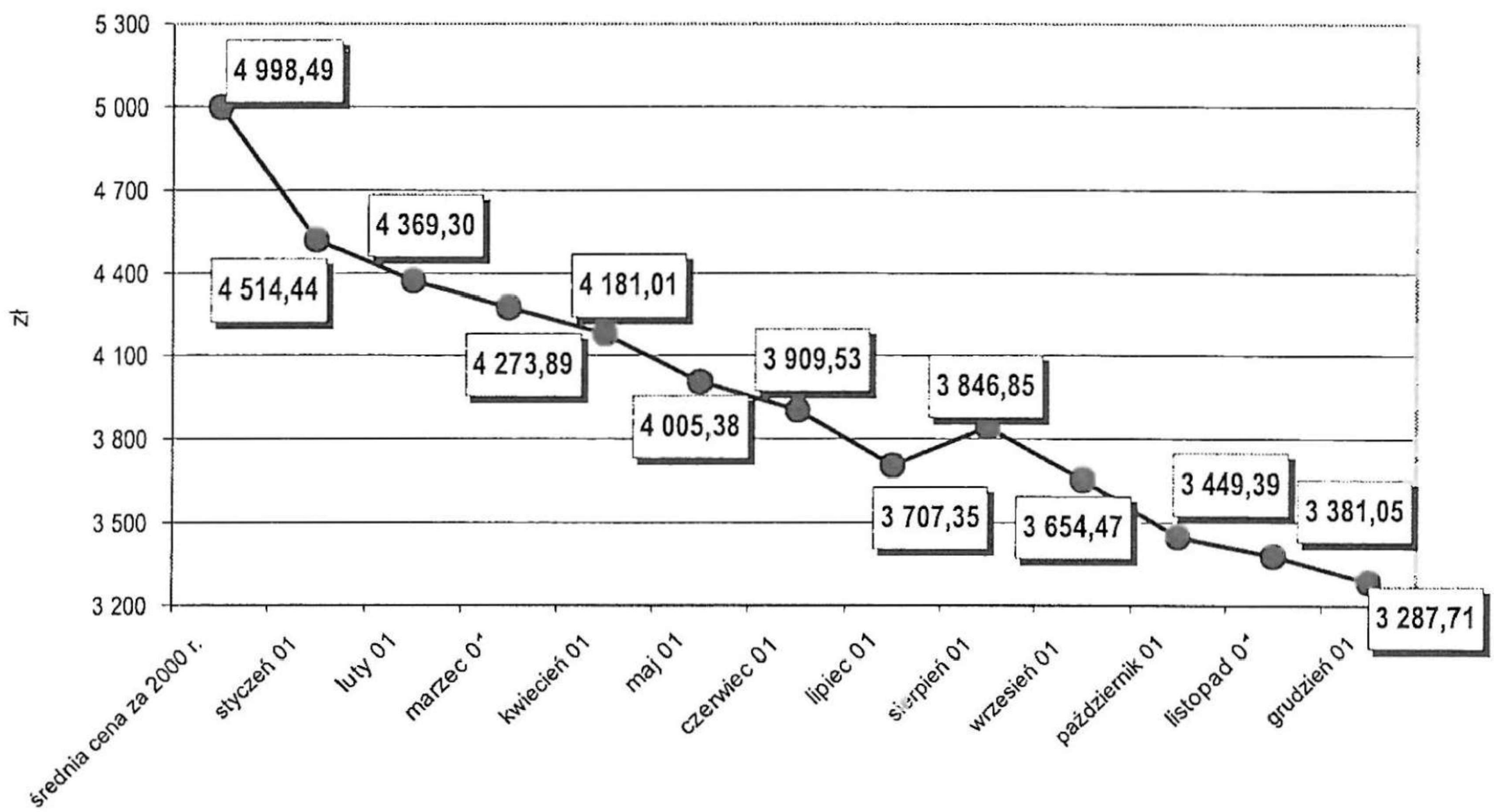

Rys. 11. Jednostkowe ceny sprzedaży cynku elektrolitycznego

Wykres ten przedstawia średnią jednostkową cenę sprzedaży cynku elektrolitycznego uzyskaną w 2000 roku oraz te, które uzyskiwano w poszczególnych miesiącach 2001 roku. Średnia wartość każdej tony cynku w 2000 roku to prawie 5000 zł. W grudniu 2001 roku cena ta wyniosła zaledwie 3288 zł, czyli była niższa o ponad 1700 zł.

Kolejny wykres – przychody ze sprzedaży wyrobów i usług – prezentuje, jaki był globalny poziom przychodów ZGH „Bolesław" w roku 2000 i obecnie. Widać, że o ile średnio miesięczny poziom naszych przychodów w 2000 roku kształtował się na poziomie 34,8 mln zł, to w 2001 roku wynosił zaledwie 26,8 mln zł, był więc niższy o ponad 23%.

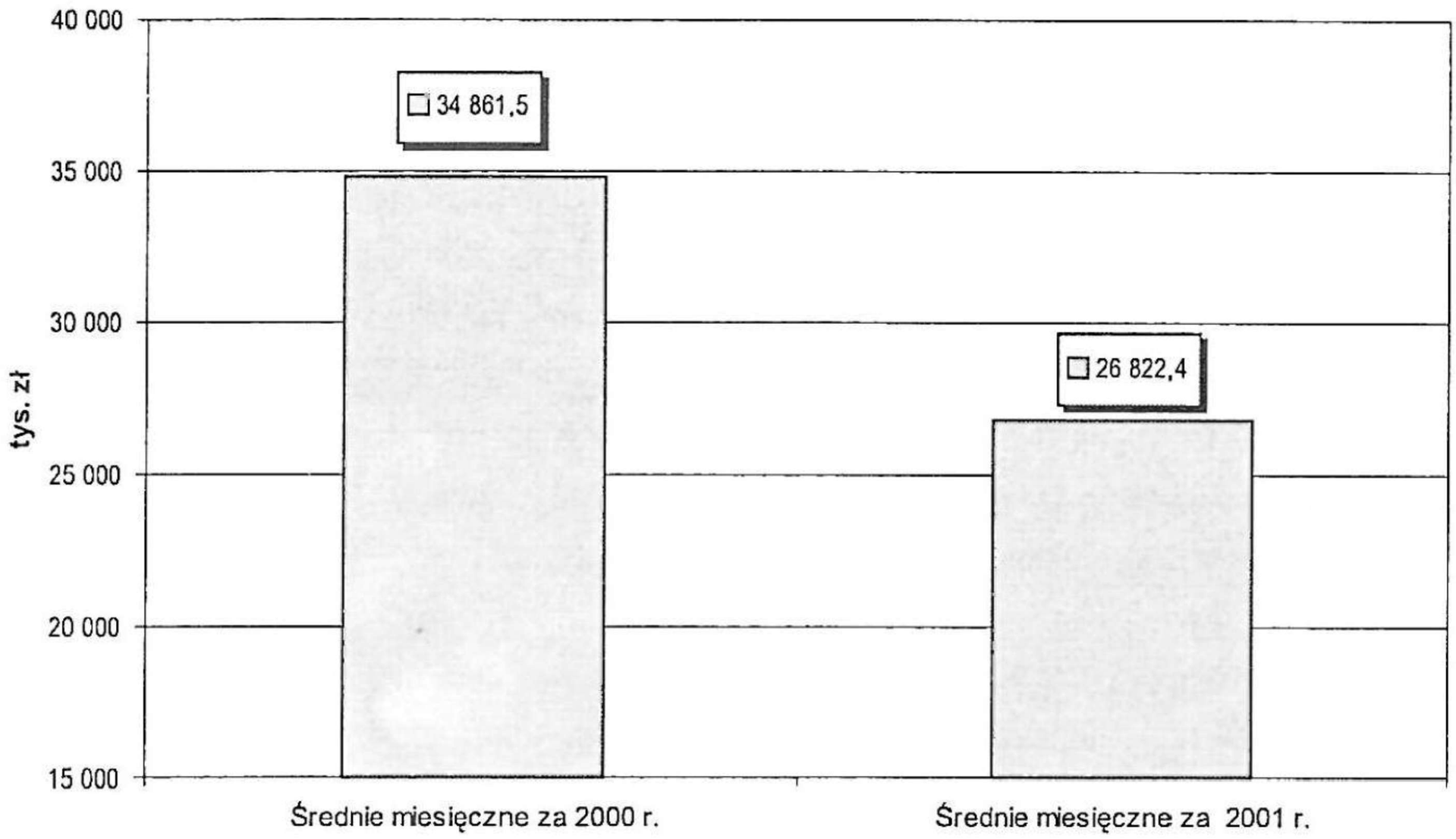

Rys. 12. Przychody ze sprzedaży wyrobów i usług ZGH „Bolesław"

Można też przedstawić jak wyglądały nasze przychody w poszczególnych miesiącach 2001 roku w relacji do tych, które osiągaliśmy w analogicznym okresie 2000 roku.

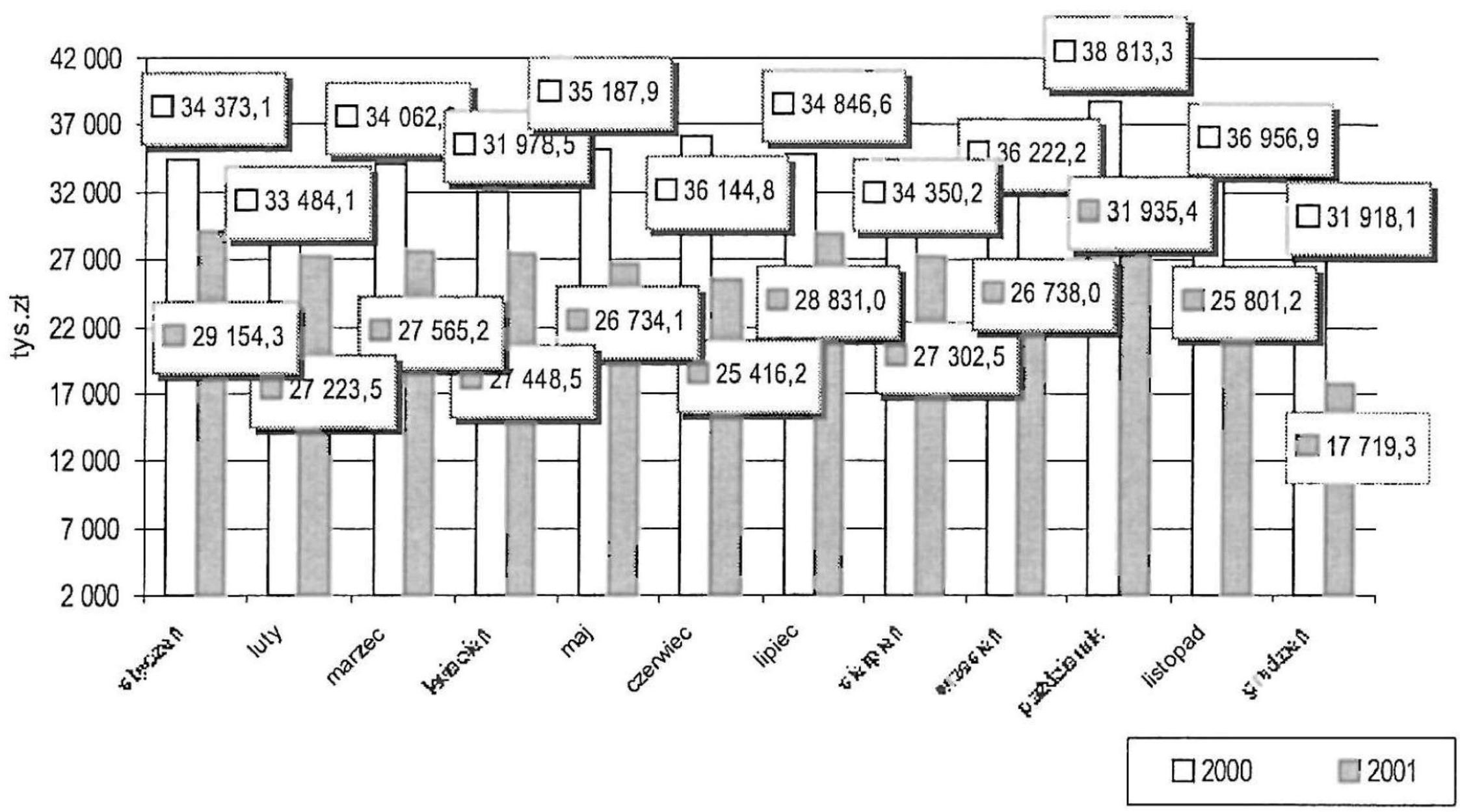

Rys. 13. Przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w latach 2000-2001

Tu również widać, że w każdym miesiącu 2001 roku uzyskiwaliśmy zdecydowanie niższe przychody niż w analogicznych okresach 2000 roku. W rezultacie spadek przychodów okazał się zdecydowanie wyższy niż to, co udało się nam zaoszczędzić w kosztach, o czym mowa była wcześniej.

4.2. Czynniki wpływające na koszty działalności przedsiębiorstwa

4.2.1. Ceny energii elektrycznej

Jak uprzednio wspomniano, koszt energii elektrycznej to jedna z ważniejszych pozycji w strukturze rodzajowej kosztów ZGH „Bolesław". Koszt ten obecnie stanowi 24% ogółu kosztów ponoszonych przez Zakłady.

Zasilanie ZGH „Bolesław" w energię elektryczną realizowane jest z sieci rozdzielczej Będzińskiego Zakładu Elektroenergetycznego wg taryfy A23. Rodzaj prowadzonej działalności, zwłaszcza technologia produkcji sprawia, że energia elektryczna jest podstawowym nośnikiem energetycznym. Część hutnicza zużywa 60% kupowanej energii, część górnicza 40%. Energią elektryczną zasilane są obiekty technologiczne elektrolizy cynku, odlewanie cynku oraz urządzenia służące do utrzymywania części podziemnej kopalń (odwodnienie, wentylacja, oświetlenie, transport podziemny). Strukturę zużycia energii elektrycznej w Zakładach przedstawiono na wykresach poniżej.

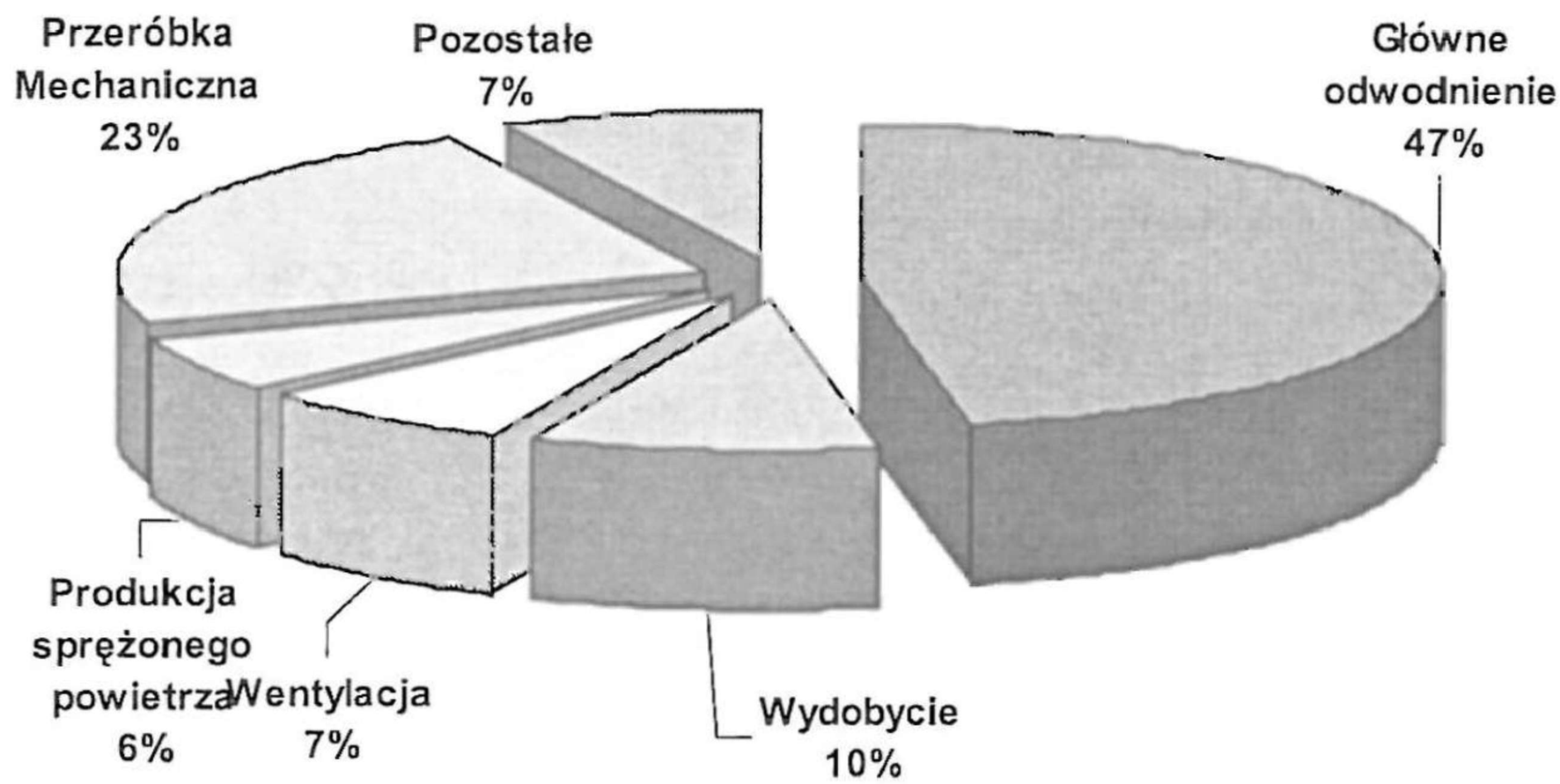

Rys. 14. Struktura zużycia energii elektrycznej w części górniczej

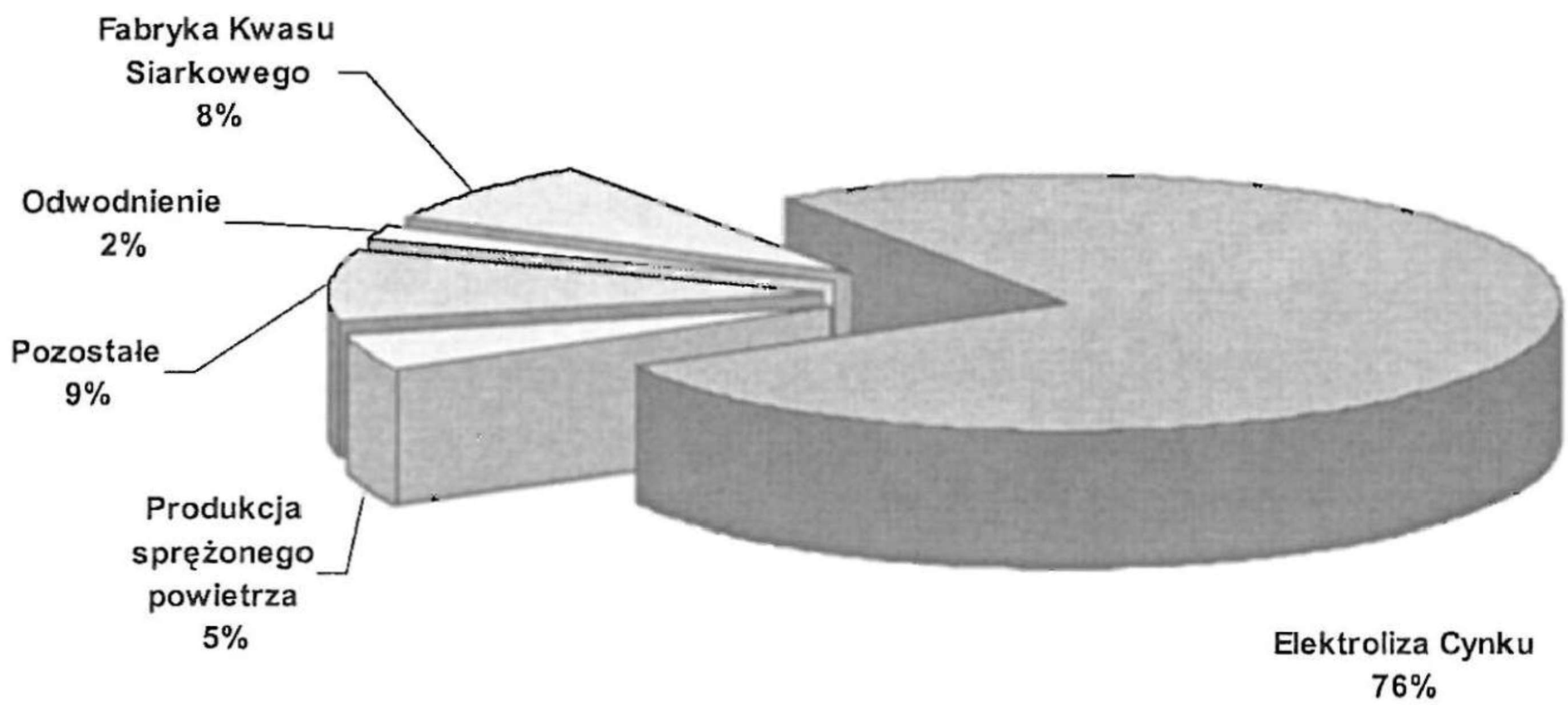

Rys. 15. Struktura zużycia energii elektrycznej w części hutniczej

Łączne średnioroczne zużycie energii elektrycznej tylko dla celów przemysłowych wynosi około 550 GWh. Należy podkreślić, że przy dużym zużyciu energii elektrycznej bardzo ważnymi czynnikami są ciągłość i pewność zasilania. W części górniczej Zakładów dla odwodnienia górotworu pompuje się na powierzchnię ponad 300 m^3 wody/min. Brak zasilania w energię elektryczną przez ponad 1 godzinę może spowodować zatopienie kopalń. W części hutniczej brak zasilania powyżej 2 godzin powoduje wtórny rozkład cynku, któremu towarzyszy silne wydzielanie się wodoru, co może doprowadzić do wybuchu i zniszczenia urządzeń.

Ceny energii elektrycznej ulegają bardzo częstym, niekiedy bardzo drastycznym zmianom, na które kupujący energię w zasadzie nie ma żadnego wpływu. Przykładowo zmiana taryfy wprowadzona przez Będziński Zakład Elektroenergetyczny S.A. od 01.05.2000 r. skutkowała wzrostem ceny o 14,6%. W okresie od maja 2000 r. BZE S.A. wprowadził dwie korekty Taryfy dla energii elektrycznej:

- od 01.01.2001 r. decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki DTA – 821/2714 – B/7/2000/AG – korektę powodującą wzrost kosztu energii o 3,9%, w tym wzrost opłaty przesyłowej o 52%,
- od 01.03.2001 r. decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki DTA – 821/2714 – B/8/2001/AG – korektę powodującą wzrost kosztu energii o 4,6%, w tym wzrost opłaty przesyłowej o 29%.

Zatwierdzona nowa taryfa dla energii elektrycznej BZE S.A., która obowiązuje od 01.07.2001 r. powoduje kolejny wzrost kosztu energii elektrycznej o 9,7%, w tym opłaty przesyłowej o 60%. W ramach opłaty przesyłowej Zakłady zmuszone są do:

1. płacenia za usługi systemowe, związane z nierównomiernym obciążaniem odbiorców końcowych, chociaż sam daje obciążenie bardzo stabilne;
2. płacenia wysokiej stawki sieciowej opłaty przesyłowej grupowej, chociaż zasilany jest praktycznie z węzła sieciowego wytwórczego;
3. pokrywania kosztu długoterminowego bezpieczeństwa elektroenergetycznego (kontrakty długoterminowe).

Podsumowując: od maja 2000 roku do lipca 2001 roku nastąpił wzrost cen energii o 38% przy inflacji wynoszącej w tym okresie 8,3%, zwiększając koszty ogółem o około 6%.

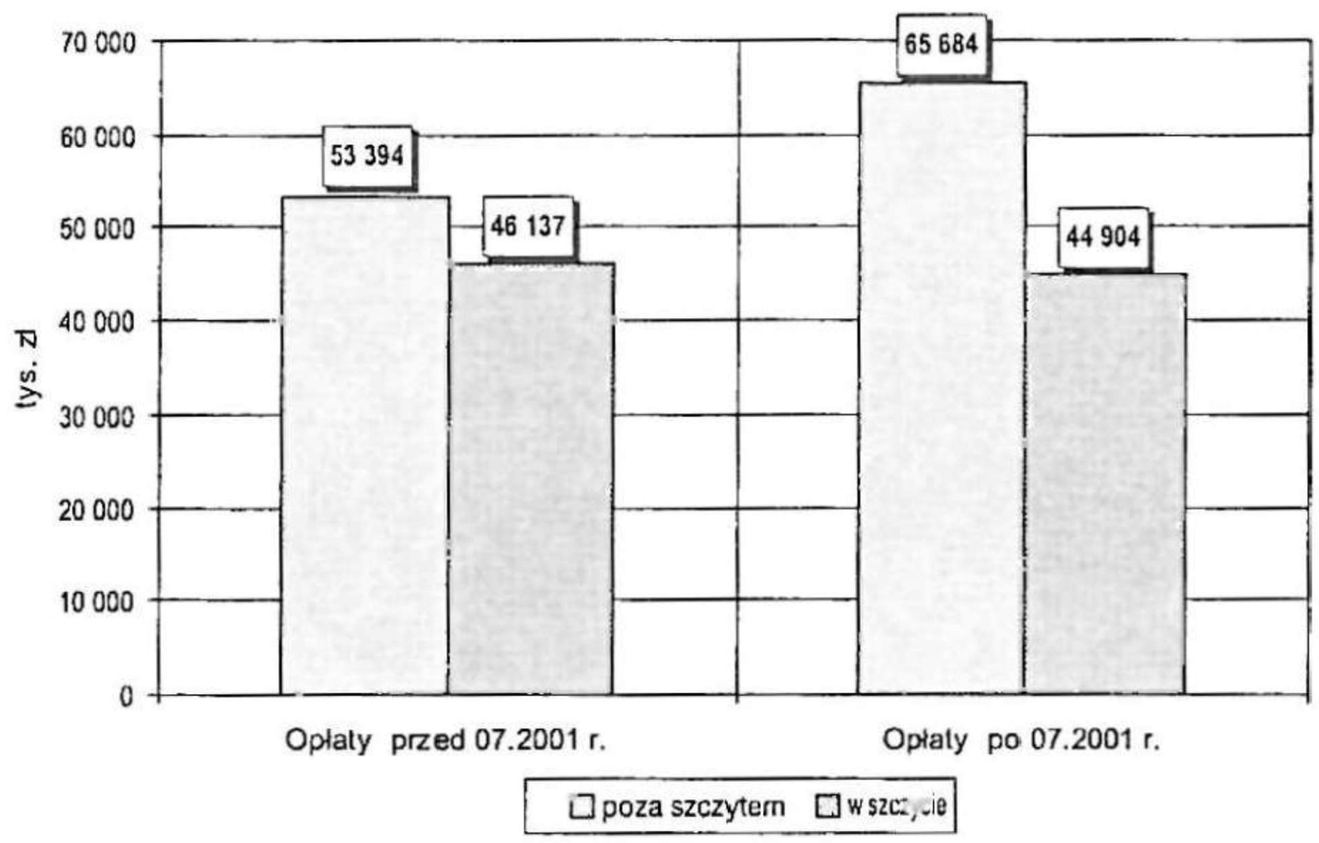

Rys. 16. Udział opłat za energię w szczytach i w okresach pozaszczytowych przed i po podwyżce z dnia 01.07.2001

Ponadto polityka w zakresie kształtowania struktury cen w taryfie idzie w kierunku podwyższania cen energii w strefie pozaszczytowej. Mechanizm ten wpływa negatywnie na dużych, stabilnych odbiorców, takich jak ZGH „Bolesław", którzy charakteryzują się małymi wahaniami obciążeń w ciągu doby.

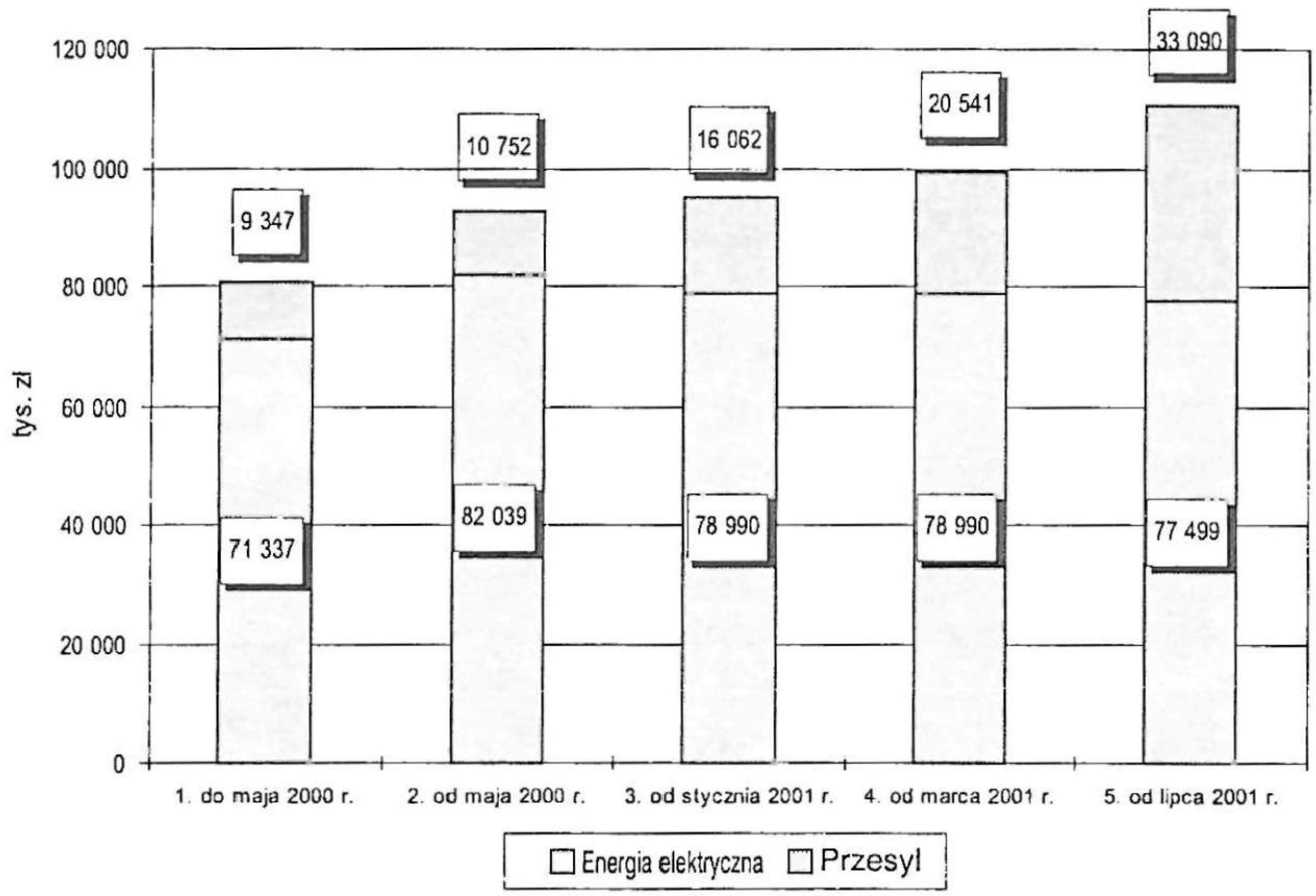

Rys. 17. Wzrost opłat rocznych za energię elektryczną w ZGH „Bolesław"

W konsekwencji zmian taryfy nastąpił w naszym przedsiębiorstwie znaczny wzrost kosztów energii, istotnie przewyższający poziom inflacji.

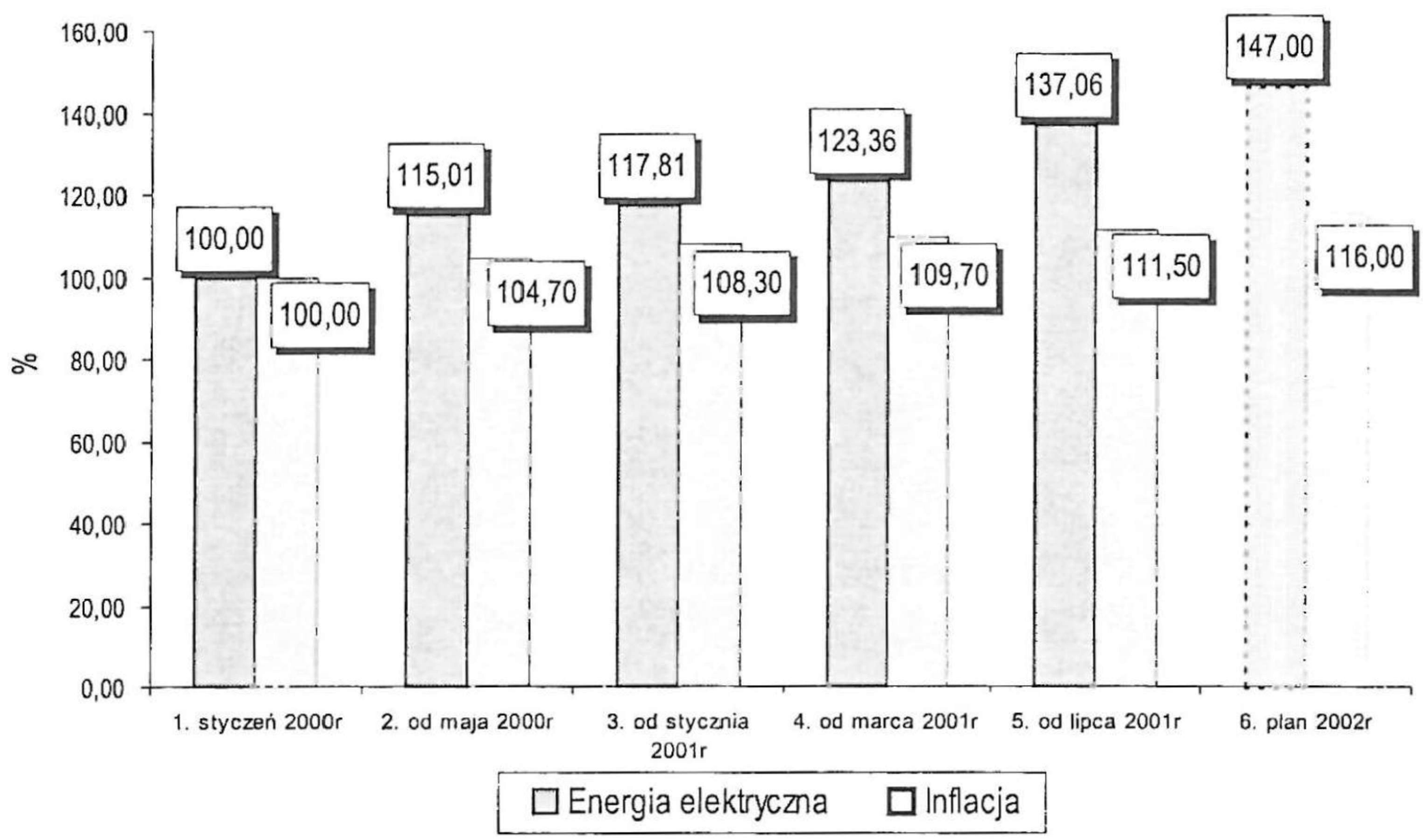

Rys. 18. Wzrost opłat za energię elektryczną w relacji do inflacji

Czy można oczekiwać na zmianę tych niekorzystnych tendencji? Odpowiedź na to pytanie nie jest optymistyczna. W projekcie ustawy budżetowej na 2002 rok Rząd planuje wprowadzenie podatku akcyzowego na energię elektryczną. Ponieważ zużycie energii elektrycznej w ZGH „Bolesław" w roku 2002 planowane jest na poziomie 570 GWh, wprowadzenie podatku akcyzowego na energię elektryczną w projektowanej wysokości 0,02 zł/kWh w przypadku ZGH „Bolesław" spowoduje dalszy wzrost kosztów zakupów energii elektrycznej. Szacuje się, że wzrost kosztów z tego tytułu wyniesie około 11 mln zł w skali roku, co zwiększy udział energii w całości kosztów do poziomu powyżej 25%.

Ponadto zgodnie z decyzją URE z dnia 16.01.2002 r. został wydłużony okres obowiązywania dotychczasowej taryfy BZE S.A. do 30.06.2002 r., a tym samym nieuwzględnienie ZGH „Bolesław" jako odbiorcy specjalnego w I półroczu 2002 roku. Dla ZGH „Bolesław" skutek finansowy wynikający z braku obniżenia stawki systemowej opłaty przesyłowej przy planowanym zużyciu energii elektrycznej w I półroczu 2002 r. wynosi około 10,3 mln zł.

Według naszej opinii ZGH „Bolesław" zasługują na specjalne traktowanie przez Polską Elektroenergetykę z uwagi na znaczną ilość konsumowanej przez nas energii elektrycznej i stabilny jej odbiór, co ma znaczenie przy istniejącej nadpodaży energii. Ponadto eksport cynku to pośrednio eksport przetworzonej energii i węgla kamiennego zużywanego do jego wytworzenia. Uzyskanie ekonomicznie uzasadnionej ceny energii elektrycznej, np. zbliżonej do ceny eksportowej, pozwoliłoby Zakładom na poprawę wyniku finansowego, zakończenie procesu restrukturyzacji (w tym rozpoczętych inwestycji) oraz pozostanie wiarygodnym partnerem w obrocie gospodarczym. Rozwiązaniem doraźnym, pozwalającym przetrwać do czasu ukształtowania się rynku energii elektrycznej w Polsce, może być ustanowienie dla ZGH „Bolesław" specjalnej ceny energii elektrycznej.

5. Perspektywy

ZGH „Bolesław" są największym producentem cynku w Polsce i posiadają pełną ofertę produktów branży cynkowej, w tym stopów cynku. Tendencje w zakresie zużycia cynku wskazują na rosnące znaczenie tego metalu zarówno w gospodarce Polski, jak i w skali światowej. Jakie są zatem perspektywy funkcjonowania ZGH „Bolesław"? Perspektywy te należy rozpatrywać w przekroju działalności górniczej i hutniczej.

Perspektywę funkcjonowania Pionu Górniczego należy ocenić z punktu widzenia wielkości zasobów rud cynkowo-ołowiowych, a te z roku na rok są coraz mniejsze. Przy aktualnym rozpoznaniu zasobów złoża można stwierdzić, że kopalnie ZGH „Bolesław" będą prowadzić wydobycie do 2010 roku. Wydobycie to będzie tylko i wyłącznie na własne potrzeby, a jego wielkość będzie dostosowana do zdolności produkcyjnych Pionu Hutniczego. Po zakończeniu wydobycia kopalnie ulegną likwidacji. Główne czynniki, które w okresie funkcjonowania kopalń będą w dalszym ciągu wpływać na sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa, to koszty wydobycia, a w szczególności omówiony wcześniej koszt zakupu energii elektrycznej. Dlatego też w dalszym ciągu muszą być prowadzone działania zmierzające do racjonalizacji tych kosztów. Innym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę, to koszty związane z likwidacją kopalń, a w zasadzie źródło finansowania tych kosztów. Prowadzone aktualnie prace likwidacyjne kopalni „Bolesław" i „Olkusz" w przeważającej części finanso-

wane są z budżetu Państwa. Trudno jednak określić, jaki będzie system finansowania kosz tów związanych z likwidacją górnictwa za 10 lat. Celowym wydaje się utrzymanie obecnych rozwiązań prawnych, które umożliwiają w przyszłości pozyskanie tych środków z budżetu Państwa.

Perspektywa funkcjonowania Pionu Hutniczego, zwłaszcza jeśli uwzględni się gruntowne zmodernizowanie technologii produkcji, wykracza dużo dalej niż rok 2010. Główny czynnik, który będzie determinował działalność hutniczą po zakończeniu wydobycia własnych surowców, to oczywiście zakup koncentratów za granicą. Wiąże się z tym konieczność pozyskania niezbędnego kapitału obrotowego i inwestycyjnego. Kolejny czynnik, który można zaobserwować już w chwili obecnej, to wzrost konkurencji na rynku krajowym wynikający z systematycznie rosnącego importu cynku. Innym równie ważnym czynnikiem to – podobnie jak w części górniczej – koszty zakupu energii elektrycznej. Wysokie koszty jej zakupu powodują nadmierny wzrost kosztów produkcji i co się z tym wiąże, stanowią istotny czynnik ograniczający możliwość konkurowania ZGH „Bolesław" na rynku europejskim. We wszystkich krajach Unii Europejskiej dla producentów metali nieżelaznych stosowane są preferencyjne ceny energii elektrycznej oparte o koszty zmienne i minimalną marżę dla elektrowni. Z analizy rynku europejskiego wynika, że średnia cena energii elektrycznej dla podobnych odbiorców w krajach Unii Europejskiej waha się w granicach 16-20 USD za MWh. Dlatego też należy dążyć do stworzenia naszemu przedsiębiorstwu podobnych uwarunkowań w tym zakresie.

W odniesieniu do zagadnień w obszarze ekonomiczno-finansowym perspektywę funkcjonowania można ocenić tylko w horyzoncie najbliższych pięciu lat z uwzględnieniem wpływu czynników omówionych w opracowaniu. Biorąc pod uwagę możliwość dużych wahań cen cynku na giełdzie jak i zmiany kursów walutowych, na które – jak przedstawiono w niniejszym opracowaniu – są bardzo wrażliwe wyniki ekonomiczno-finansowe przedsiębiorstwa, należy stworzyć strategię zabezpieczeń giełdowych i walutowych. Mechanizmy te są już wdrażane w ZGH „Bolesław", jednak z powodu niskiej przewidywalności kursu dolara do złotego stosowane są w ograniczonym zakresie.